1850. № 4.

DRENTSCHE COURANT.

Vrijdag, den 11 Januarij.

Deze Courant kost in het ½ jaar *f* 1-60, buiten Assen vrachtvrij *f* 1-75; de advertentiën van 1-5 regels *f* 1 en voor iederen regel meer 15 cent bij elke plaatsing, behalve 35 cent zegelregt. — Boekaankondigingen 20 pct. rabat. — **NB.** Advertentiën voor de 1e bladz. kunnen Maandags en Donderdags uiterlijk tot **12**, die voor de 4e bl. tot **4** uur aangenomen worden.

Bij deze Courant wordt een BIJVOEGSEL *gratis uitgegeven.*

De GOUVERNEUR van de Provincie DRENTHE,

Gelet op art. 125 der Wet van 8 Januarij 1817 (Staatsblad no. 1), en art. 36 der wet van 27 April 1820 (Staatsblad no. 11);

Herzien deszelfs resolutie van 18 December 1849 no. 6235 en die van heden no. 143.

Gezien den overgelegden staat, ter bepaling der dagen voor de verschillende zittingen van den Militie-Raad, voor de ligting van 1850, in dit Gewest;

Besluit:

Art. 1. Gemelden staat te arresteren en dienvolgens te bepalen, zoo als geschiedt bij deze, dat de zittingen van den Militie-Raad, voor de ligting 1850, te houden in de hoofdplaats der Provincie, zullen worden geopend, als volgt:

De eerste	zitting op	maandag	den 11 Februarij	1850,
„ tweede	„	„ maandag	„ 18 Maart	„
„ derde	„	„ dingsdag	„ 8 April	„
„ vierde	„	„ maandag	„ 29 April	„

Art. 2. In de eerste zitting, bestemd voor het onderzoek van vrijwilligers en de reclames van zoodanige lotelingen, welke in de jaren 1846, 1847, 1848 en 1849 dienstpligtige nommers hebben getrokken en provisioneel zijn vrijgesteld, zullen de belanghebbenden uit de verschillende Kantons moeten verschijnen in de volgende orde: die uit het

Kanton Assen,	op dingsdag,	den 12 Februarij 1850.		
„ Meppel,	„ woensdag,	„ 13	„	„
„ Hoogeveen,	„ donderdag,	„ 14	„	„
„ Emmen,	„ vrijdag,	„ 15	„	„

telkens des voormiddags precies te *tien* ure.

De lotelingen van gemelde klassen, voor rekening van gemeenten uit *andere Provinciën* in de Kolonien der Maatschappij van Weldadigheid in *Drenthe* besteed, zullen hunne reclames voor den Militie-Raad moeten voordragen op *zaturdag* den 16 Februarij 1850, mede des voormiddags te *tien* ure.

De dagen, waarop de belanghebbenden in de 2de en 3de zitting voor den Militie-Raad moeten opkomen, zullen nader door middel van de *Drentsche Courant* worden bekend gemaakt.

Art. 3. enz. Extract dezer (art. 1 en 2,) zal worden opgenomen in de nommers van de *Drentsche Courant* van 11, 18 en 25 Januarij en 1 en 8 Februarij aanstaande, en zullen voorts afdrukken dezer worden uitgevaardigd aan de respectieve Plaatselijke Besturen, tot narigt en ter opvolging.

Assen, 9 *Jan.* 1850.

De Gouverneur voornoemd,
DE VOS VAN STEENWIJK.

BURGEMEESTER en WETHOUDERS der Stad ASSEN, brengen bij deze, ter voldoening aan eene resolutie van Zijne Excellentie den Heere Staatsraad, Gouverneur dezer Provincie, van den 28 Maart 1846 no. 1157, ter kennisse der Ingezetenen dat bij art. 10 en 11 der Wet van 18 December 1845 (Staatsblad no. 90) is bepaald:

1°. „Geene der Nederlandsche muntspecien, naar de Wet van den 28 September 1816 (Staatsblad no. 50) en volgende Wetten geslagen, worden in 's Rijks Schatkist aangenomen, wanneer dezelve eenigzins gealtereerd en alzoo *vervalscht*, *verminkt*, *besnoeid* of uiterlijk *geschonden* mogten zijn, en zal niemand gehouden wezen dusdanige gealtereerde, vervalschte, verminkte of geschonden munten te ontvangen."

2°. „De nieuwe muntspecien, in gealtereerden, *verminkten*, *besnoeiden* of *geschonden* toestand aan de Lands kantoren wordende aangeboden, kunnen aldaar aangehouden en, na het afgeven van bewijs der aanbonding, aan Raden en Generaal-Meesteren van de Munt worden opgezonden, om na onderzoek of, en uitspraak dat dezelve zich werkelijk in zoodanigen toestand bevinden, te worden *doorgesneden* en alzoo aan de aanbieders te worden teruggegeven."

Voorts dat aan alle Comptabelen, welke eenige ontvangst voor 's Rijks Schatkist doen, *zeer nadrukkelijk is voorgeschreven*, om die bepalingen met alle naauwkeurigheid na te leven, ten aanzien van alle muntspecien naar de Wet van den 28 September 1816 (Staatsblad no. 50) en volgende Wetten geslagen, welke hun worden aangeboden, zoo mede dat aan den Gemeente Ontvanger is gelast, zich van het aannemen van alle *vervalschte*, *verminkte*, *besnoeide* of uiterlijk *geschondene* nieuwe muntspecien, als hiervoren bedoeld te *onthouden;* wordende de Ingezetenen eindelijk gewaarschuwd tegen de *schade*, waaraan zij zich door het *aannemen* van alzoo *geschondene muntspecien* zouden blootstellen. En zal deze worden opgenomen in de *Drentsche Courant* en afgelezen en aangeslagen.

Assen, den 7 Januarij 1850.

Burgem. en Weth. der Stad Assen, H. J. OOSTING,
Van wege Dezelve, MEINSMA.

Nederland.

8 Jan. — H. K. H. Prinses *Marianne* is den 7den December te Alexandrie aangekomen, waar zij door den Nederlandschen consul en vice-consul te dier stede hartelijk is verwelkomd. Des zondags woonde de Prinses eene Godsdienstoefening bij in de woning van den vice-consul, den heer *Ruyssenaars*, en hield een [illegible] heer ten doop, welke plegtigheid Ds. *van Senden* verrigtte. Den 12den vertrok H. K. H. met eene ter harer beschikking gestelde stoomboot naar Kaïro, met het voornemen om van daar de reis over el Arish en Gaza naar Jeruzalem voort te zetten. Van het plan, om door de woestijn te reizen, was wegens het ongunstige weder, afgezien. De Prinses en haar gevolg verkeerden in den besten welstand. *(Amst. Ct.)*

— Men schrijft uit Londen van den 31sten December: „Het eerste vreemde vaartuig, dat alhier is aangekomen, om van den ophanden zijnden vrijdom van navigatie partij te trekken, is een schip onder Nederlandsche vlag, te weten *de stad Rotterdam*, kapitein *Blokziel*, groot 380 lasten. Dit schip is voornemens om, behalve voor Java, ook voor de Kaap de Goede Hoop goederen in te laden, en het is te hopen, dat, door eene voordeelige vracht op genoemde Britsche kolonie, onze reeders zullen worden aangemoedigd, om dit voorbeeld te volgen. Deze mag beschouwd worden als de eerste stap, waardoor de Nederlandsche vlag van lieverlede zal kunnen terugwinnen het voordeel in de scheepvaart, van welke zij gedurende twee eeuwen door de thans afgeschafte Britsche scheepvaartwetten is verstoken geweest." *(Staats. C.)*

— Curatoren der Leidsche Hoogeschool hebben, tot vervulling van den door het emeritaat van Prof. *van Hengel* vacanten leerstoel der theologie, aan Z. M. een tweetal aangeboden, waarop geplaatst zijn de H.H. *Doedes* en *van Oosterzee*, beide predikanten bij de Herv. gemeente te Rotterdam. *(H.Blad.)*

— Uit Zwolle wordt gemeld, dat aldaar eerstdaags de afgetreden minister van binnenl. zaken, de heer mr. *de Kempenaer* voor de balie zal pleiten in eene belangrijke boedelscheiding, tegen een niet minder beroemden advocaat mr. *J. A. van Roijen*. *(Ned.)*

— De Limburger dagbladen houden zich ernstig bezig met de meer en meer veld winnende geruchten wegens onderhandelingen tusschen de Nederlandsche en Belgische Regeringen, over den afstand van Maastricht voor 27 millioen francs, en van het geheele afgestane gedeelte van den regter-Maasoever voor 50 millioen francs, aan België. Een dier dagbladen zegt, dat, op welke wijze dan ook, een vreedzaam einde gemaakt moet worden aan de onaangenaamheden, waaraan de Hollanders in dat Hertogdom zoowel wegens hunne nationaliteit, als uit hoofde der ge-

loofsbelijdenis van de meerderheid hunner landgenooten, dagelijks zijn blootgesteld. *(Rott. Ct.)*

— Den 8 dezer zal voor het Provinciaal Geregtshof van Utrecht de zaak behandeld worden van *W. Uldertnk Jr.*, koopman te Zwol, aangeklaagd van valsche aanbrenging, tegen den Politiecommissaris te Zwol gepleegd. In deze zaak zijn nu reeds drie vonnissen van eene regtbank, vijf arresten van provinciale hoven en drie arresten van den Hoogen Raad gevallen.

— In 1849 zijn vierendertig nederlandsche koopvaardijschepen verongelukt, verbrand, afgekeurd, verlaten of gesloopt. — In de provincie Groningen zijn gedurende 1849 gebouwd een en dertig schepen.

— 's Gravenhage telt 72,115 inwoners, waarvan 41,831 nederd. hervormden, 22,018 roomschen enz.

— Den 28 dezer wordt te Amsterdam geveild het buitenverblijf *Nieuwsgierigheid* nabij die stad, waarop is gevestigd eene duivenposterij, gediend hebbende tusschen Antwerpen en Amsterdam, bestaande uit 266 goed afgerigte duiven en doffers, en daarbij behoorende vervoermanden, hokken, broeinesten, enz; alles te zamen in één koop. *(Ned.)*

— Eenige weken geleden werd gemeld, dat er valsche stukken der gouden munt van het Koningrijk der Nederlanden in de Rijnprovinciën in omloop waren. Een schrijven uit Koblentz houdt thans in, dat het bewind aldaar zich meester gemaakt heeft van een persoon, die van eenen goeden voorraad van valsche tiengulden-stukken voorzien was. Het schijnt, dat het een ingezeten is van het hertogdom Nassau. *Amst. C.*

— In het jaar 1849 zijn door de onderscheidene provinciale commissien van onderwijs, na afgelegde examens, acten van algemeene toelating afgegeven aan: 3 als onderwijzers van den 1sten rang (alle drie in Gelderland), 115 van den 2den, 271 van den 3den, 240 van den 4den rang; 11 als huisonderwijzers; 150 als schoolhouderessen, en 10 als huisonderwijzeressen. *Haarl. C.*

— In de *Provinciale Groninger Courant* van den 11den en den 25sten December 1849, N°. 99 en 103 (ook overgenomen in het *Handelsblad*), las men een berigt van een 12jarig meisje uit Ulrum, dat van tijd tot tijd eene groote menigte koperen haken (waarmede de vrouwenkleederen bevestigd worden), gedurende zware zenuwtoevallen uitbraakte, toen reeds tot een getal van 44 geklommen. Sedert was het getal dier haken geklommen tot 105, waarbij op het laatst ook vederen, bandjes en lappen van kleedingstukken kwamen, en iederen dag eenige aanvallen van eene soort van vallende ziekte: — tot dat zij omstreeks het midden van December in het Akademisch ziekenhuis te Groningen is opgenomen. Daar bleek het terstond, dat alles, gelijk men trouwens met groote waarschijnlijkheid al dadelijk had kunnen gissen, bedriegerij was, dewijl, volgens zeer naauwkeurige opgave van het meisje, die haken haar gedurende zulk een zenuwtoeval altijd uit den mond werden *gehaald* door haren schoonbroeder of hare zuster, bij wie zij inwoonde, en nooit anders dan in tegenwoordigheid van andere menschen, die dat mirakel aanstaarden, en waardoor de kleine winkelnering van dat huisgezin niet weinig was toegenomen. Slechts eenmaal, en wel den eersten dag van hare komst in het Nosocomium, heeft het meisje nog een zenuwtoeval gehad, maar vervolgens geheel niet weder; gelijk zij ook verder geen spoor van eenig vreemd ligchaam heeft uitgebraakt. — Het schijnt wel, dat het meisje vroeger werkelijk aan zenuwtoevallen, uit wormen ontstaande, heeft geleden, en later daarmede volgehouden, om (gelijk men zoo dikwijls waarneemt bij menschen van een zeer gevoelig zenuwgestel en bij scrofuleuse kinderen) op eene zekere wijze interessant te zijn, of om ook van hare zijde eenigzins te gemoet te komen in de behoeften harer aanverwanten, welke laatsten toen begrepen, zulke toevallen op eene nog meer in het oog loopende manier voor zich te kunnen utiliseren. — Het meisje is, na gedurende 10 of 12 dagen volkomen gezond in het Nosocomium geweest te zijn, op den 31 December l.l. ontslagen. *(Gron. Ct.)*

— Naar men verneemt heeft de Raads-Commissie tot regeling van het feest bij de inwijding van het nieuw Akademiegebouw te Groningen in hare vergadering van zaturdag, den 5den Januarij besloten, dat feest te doen plaats hebben in de maand September aanstaande, uit vrees dat in de maand Junij, welke tijd vroeger daartoe voorloopig was vastgesteld, het gebouw nog niet zal voltooid zijn *(Id.)*

— Volgens het Handelsblad is door de Arr. Regtbank te Groningen regtsingang verleend met bevel van gevangenneming tegen Jhr. *G. D. J. v. A..... de K.....*, laatstelijk Rijksontvanger te Grijpskerk, doch thans op de vlugt, als beklaagd van verduistering van 's lands penningen, ten bedrage van meer dan 3000 francs, welke Ambtsmisdaad strafbaar is gesteld bij art. 169 en 172 strafw.

Buitenland.

9 *Jan.* — De verdeeldheid der Fransche Wetgevende Vergadering, de houding door de partijen in de laatste dagen aangenomen, hebben de weldenkenden weer met bekommering voor Frankrijks toekomst vervuld, en velen, die nog steeds van de vereeniging der betergezinden het behoud des lands verwachtten, ontmoedigd. Men hoort niet weinigen er voor uitkomen, dat zij dat alles aan den regeringsvorm wijten, en dat het niet weer goed zal gaan, eer men de republiek en zelfs het parlementair bestuur in zijn geheel afschaft.

— Volgens berigten uit Constantinopel van den 19 Dec., is aldaar eindelijk het antwoord ontvangen van de Russische Regering op de laatste Turksche nota, betreffende de Hongaarsche en Poolsche uitgewekenen. De Czaar geeft gehoor aan de vertoogen der Porte; hij bepaalt zijn eisch tot de uitzetting der Polen, die hebben deelgenomen aan den Hongaarschen opstand, en dringt niet meer aan op de uitzetting der Polen, die in Turkije gevestigd zijn met Engelsche en Fransche paspoorten. De Hongaarsche uitgewekenen zullen overgebragt worden in eene van de grenzen verwijderde binnenlandsche vesting. Het geschil is dus geheel geëindigd. Evenwel hadden de Oostenrijksche en Russische gezanten hunne officiele betrekkingen met de Porte nog niet hervat. Buitendien blijft het verschil over de bezetting der Donau-vorstendommen nog aanhangig, waar Rusland, om reden of onder voorwendsel, dat er gevaar bestaat van revolutionaire woelingen, eene krijgsmagt van 40,000 man vereenigd houdt, terwijl de Porte, op grond der Tractaten, de vermindering dier krijgsmagt op 10,000 man verlangt. Het Britsche en het Fransche eskader bevinden zich nog steeds in de nabijheid der Dardanellen.

— De Koningin van Engeland heeft eene commissie met Prins *Albert* aan het hoofd, en overigens uit zeer aanzienlijke personen bestaande, benoemd, om toezigt te houden over al wat betreft de in 1851 aldaar te houden wereld-tentoonstelling van nijverheid.

— De staatsschuld van Frankrijk bedraagt 35 mill. guldens.

— Men rekent, dat op het jongste kersfeest in de instellingen van Weldadigheid te Londen, naar oud gebruik 80,000 a 100,000 armen feestelijk onthaald zijn; bij die gelegenheid kreeg ieder hunner een half pond roastbeef, een pond aardappelen, een pond plumpudding en een pint porter. De jongelieden kregen daarbij nog thee, tabak enz., en de kinderen eenige verdere versnaperingen.

Assen, 10 Januarij.

— Bij de uitbesteding van den bouw der Pastorie te Borger, heden morgen, is de laagste bieder geweest *Jan Sanders Utterwijk* voor eene som van *f* 5950.

— Bij besluit van 6 Januarij jl., n°. 37, heeft Z. M. goedgevonden eervol ontslag te verleenen: aan *J. Schoemakers*, als secretaris der gemeente Oosterhesselen; aan *L. Abrahamy*, als Secretaris der gemeente Zweelo; aan Mr. *J. P. Wittinge*, als Secretaris der gemeente Westerbork, en aan Mr. *C. L. Kniphorst*, als Secretaris der gemeente Beilen.

— Bij Kon. besluit van 1 Jan. j.l. no. 44 is de heer Mr. *H. H. A. Sluis* bij continuatie benoemd tot burgemeester van Vledder, en zulks met vergunning, om gelijktijdig de betrekking van Burgemeester met die van Notaris te te mogen blijven bekleeden, en om te Dwingelo te mogen wonen.

— Men verneemt, dat de heer Mr. *J. de Cruijff*, controleur der veenderijen, op nonactiviteit is gesteld.

— Door Z. M. zijn benoemd tot scriba van het klassikaal bestuur van Assen de heer *B. Sanders*, Predikant te Gasselte, en tot deszelfs secundus de heer *N. H. Tatum Zubli*, Predikant te Assen; tot scriba van het klassikaal bestuur van Meppel de heer *C. Alberti*, Predikant te Ruinerwold, en tot deszelfs secundus de heer *H. W. C. Recken*, Predikant te Kolderveen, en tot scriba van het klassikaal bestuur van Coevorden de heer *C. A. Pelinck*, predikant te Coevorden, en tot deszelfs secundus, de heer *A. W. van Moock*, Predikant te Coevorden.

— Door Z. M. zijn nog bij besluit van 14 Dec. jl., tot leden van de Klassicale Besturen van Drenthe benoemd, voor de klassis van Assen: tot lid, de heer *A. Brouwer*, predikant te Annerveen; tot secundus, de heer *E. J. Borgesius*, predikant te Rolde; tot lid, de heer mr. *G. W. van der Feltz*, oud-ouderling te Assen; tot secundus, de heer mr. *G. Vos*, oud-ouderling te Assen; voor de klassis van Meppel: tot lid, de heer *L. W. Slomp*, predikant te Diever; tot secundus, de heer *J. J. Zwiers*, predikant te Havelte; tot lid, de heer *J. van Veen*, oud-ouderling te Meppel; tot secundus, de heer *W. L. Tonckens*, ouderling te Meppel; voor de classis van Coevorden: tot lid, de heer *A. W. van Moock*, predikant te Coevorden, tot secundus, de heer *T. A. Hoen*, predikant te Emmen; tot lid, de heer *D. H. van der Scheer*, ouderling te Coevorden; tot secundus, de heer *A. C. Tieman*, ouderling te Coevorden.

— Naar wij van *eene zeer goed onderrigte zijde* vernemen is de bijeenkomst van de Tweede Kamer der Staten-Gen. uitgesteld tot Dingsdag den 29 Januarij e.k., 's middags 2 uur. De voortdurende ongesteldheid van den Minister van Binn. zaken schijnt hiervan de oorzaak te zijn.

— Naar men verneemt, is thans aan de ingezetenen van de dorpen en gehuchten in dit gewest, alwaar groote koppels wilde ganzen zich op de koorn-esschen hebben gelegerd, en daaraan aanzienlijke schade toegebragt hebben, op het daartoe gedaan verzoek, vergunning verleend, om jagten op deze dieren te houden, onder toezigt van jagtopzieners of van vertrouwde ingezetenen; zullende de strekking dezer jagten echter alleen moeten zijn, om de ganzen te verdrijven en niet om dezelve te bemagtigen.

— Op 1 Jan. 1850 bevonden zich in het huis van Arrest en Justitie alhier 25 mannel. en 5 vrouwelijke gevangenen, te zamen 30.

— In den nacht van 7 op 8 dezer, is alhier diefstal gepleegd ten huize van den koopman *Salomon van Zuiden*, van eenige pakken baai, duffel enz., door den bestolene op eene waarde van nagenoeg *f* 300 begroot. De dieven schijnen eerst beproefd te hebben eene deur in het achterhuis uit den muur te breken; toen dit evenwel niet spoedig genoeg gelukte, of misschien wel denkende, dat zij verkeerd waren, hebben zij pogingen aangewend, om een daarnaast aanwezig bolkozijntje uit den muur te werken; dit hebben zij echter ook weder laten varen, en hebben toen beproefd, het raampje in dit bolkozijntje open te maken, door een breekijzer tusschen het raampje en het kozijntje te plaatsen; dit is hun zeer spoedig gelukt, daar het raampje slechts met een krapje gesloten was, en de spijker zeker gereedelijk heeft losgelaten. Door dit raampje konden zij het gestolene genoegzaam bereiken. *Deze diefstal dus, zoo men aan de loopende geruchten geen geloof slaat, is ten deele althans wederom aan eene onvoldoende sluiting en dus aan de eigen schuld van den bestolene te wijten.*

— Hetzelfde wat aan *Bogchel Annigje* in de gemeente Dalen is gebeurd (zie ons no. van 4 dezer), is ook aan een heer uit deze stad overgekomen; deze ging 's namiddags om vier uur uit Assen, met het plan, om zich naar Borger te begeven; om vijf uur passeerde hij Rolde; niet ver van dit dorp is hij door de gevallen sneeuw en de toenemende duisternis van den weg afgeraakt en in het drie uren lange veld tusschen Rolde en Borger verdwaald. Vergeefs waren alle zijne pogingen, om het juiste pad weder te vinden; onderscheidene malen is hij van vermoeidheid nedergestort, maar de vrees, dat de koude hem zoude overmannen, deed hem telkens weder opstaan; wel viermalen is hij, na een geruimen tijd geloopen te hebben, op hetzelfde punt weder te lande gekomen; gedurig heeft hij geroepen en geschreeuwd, maar niemand heeft hem gehoord, eindelijk tegen vijf uur 's morgens bevond hij zich bij een boerenhuis, hetwelk naderhand bleek tot het gehucht Drouwen te behooren, hier klopte hij aan, en hoewel men in het eerst niet zeer genegen was, hem binnen te laten, geschiedde zulks toch eindelijk.

* Den 1 Feb. 1848 is hier ter stede door de Israëlitische gemeente een fonds opgerigt tot ondersteuning van doorreizende geloofsgenooten; de gelden worden vrijwillig bijeengebragt; in den regel krijgt ieder doorreizende *f* 0·30, en een gezin, naar mate hetzelve groot is, *f* 0·75 a *f* 0·90. Die onderstand genoten heeft, kan eerst over vier maanden op nieuw onderstand bekomen. Van de verstrekte gelden wordt geene restitutie van andere gemeenten gevraagd. In 1848 hebben zich 197 doorreizenden aangemeld, aan welke *f* 42·65 uitgegeven is, en in 1849 182, onder welke *f* 71 is verdeeld. In 1849 hebben de ontvangsten de uitgaven met *f* 11·23½ overtroffen. Onder de doorreizenden waren lieden uit alle landen van Europa, onder anderen 4 uit Russisch Polen, terwijl er zich ook een onder bevond uit New-York in Noord-Amerika.

— De toestand van Ds. *Thieme* te Groningen, die door eene beroerte op den Predikstoel is getroffen, schijnt iets beter te zijn.

— Bij de onlangs plaats gehad hebbende volkstelling waren in de gemeente Eelde 231 huizen, 316 huisgezinnen en 1559 inwoners, waarvan gewoon verblijf hadden 768 Mann. en 777 Vrouw. en tijdelijk verblijf 7 Mann. en 6 Vrouw.; terwijl 1 doortrekkend was, en 46 Mann. en 19 Vrouw. tijdelijk uit de gemeente afwezig waren. Er zijn geteld 499 ongeh. Mann. en 469 ongeh. Vrouw.; 238 gehuwde Mann. en 238 gehuwde Vrouw.; 39 weduwenaars en 76 weduwen; van deze waren 1020 in de gemeente, 212 buiten de gemeente in de Provincie, 310 in andere Provincien, 16 in Duitschland en 1 in Belgie geboren. Er waren 1499 Hervormden, 5 Lutherschen, 10 Mennonieten, 26 Roomsch. C., 18 Israëliten en 1 tot geene der genoemde gezindten behoorende. — Naar de opgaven van den Burg. stand bedroeg de bevolking op 1 Jan. 1849 1620 zielen.

— In de gemeente Roden zijn bij de volkstelling bevonden 331 huizen, 376 huisgezinnen en 1888 inwoners; van deze hadden gewoon verblijf 947 Mann. en 900 Vrouw.; tijdelijk verblijf 21 Mann. en 19 Vrouw., terwijl 1 doortrekkend was; ongehuwd waren 633 Mann. en 565 Vrouw.; gehuwd 287 Mann. en 288 Vrouw.; 49 weduwenaars en 66 weduwen; in de gemeente waren geboren 1377, buiten de gemeente in de Provincie 209, in andere Provincien 299, 9 in Duitschland en 1 in Belgie. 1794 waren Hervormden, 2 Anglikaansche Episcopalen, 5 Mennonieten, 42 Christ. Afg., 2 Roomsch. C., 2 van de Bisschoppelijke Klerezij en 41 Israëliten. — Naar de opgaven van den Burg. stand bedroeg de bevolking op 1 Jan. 1849, 1927 zielen.

* *Hoogeveen*, den 8 Jan. Op den 4den dezer had alhier de plegtige teraardebestelling plaats van een' onzer voormalige onderwijzers *H. P. Berkenbosch*, in 84jarigen ouderdom onlangs te Meppel overleden. Eene reeks van ongeveer 40 jaren, tot het jaar 1829 toe, als wanneer hij door een zijner zonen werd opgevolgd, was hij in het lager onderwijs werkzaam, en mogt hij daarin een sieraad heeten van zijn nuttigen stand. De *f* 200 aan goud, in het armzakje bij de hervormden alhier verleden zondag gecollecteerd en van hem afkomstig, zijn gewis de welsprekendste bewijzen der dankbaarheid, waarmede hij bezield was voor al het goede en den voorspoed door hem in deze gemeente genoten.

* *Hoogersmilde 9 Jan.* Ouderlingen en diakenen, mitsgaders kerkvoogden en notabelen der Hervormde gemeente alhier, hebben, om daaruit eene keuze te doen, ontvangen de volgende alphabetisch gestelde nominatie van kandidaten, te weten, de Heeren: *C. Bolt* te Diever, *J. G. Borgesius* te Oude Pekel-A., *J. Eisveld Bosck* te Groningen, *B. R. Damsté* te Groningen, *J. de Grient Dreux* te Franeker, *J. Heerspink J.Hz.* te Gieten, *P. Kiel* te Leyden, *A. van der Kuijk* te Dokkum, *A. Leemhuis* te Anloo, *H. Luessen* te Zutphen, *B. B. van der Veen*, hulpprediker te Eernewoude, *H. R. Warmolts* te 't Zand.

— Z.M. heeft tot ontvanger der directe belastingen en accijnsen te Havelte benoemd den heer *R. W. van Baub van Cansteijn*, thans ontvanger te Limmen.

— Naar men verneemt zullen bij het Dept. van Binn. zaken ter vereenvoudiging en bezuiniging met 1' April e.k. eervol uit 's lands dienst, onder toekenning van pensioen of wachtgeld, ontslagen worden de heer baron *Sloet van Toutenberg*, opper-houtvester, de heer *Wijnbach*, adviseur voor de zaken van het onderwijs, en 5 andere ambtenaren.

Correspondentie.

In een Bijvoegsel bij het volgend no. zullen wij de Redevoering opnemen, door den heer *van Randwijck*, in de Tweede Kamer der St.-Generaal gehouden, ter toelichting van het door hem voorgesteld amendement op de 2e Afdeeling van het Ve Hoofdstuk der Staatsbegrooting (Binn. Zaken). Tot ons leedwezen verbiedt onze beperkte ruimte, dezelve thans mede te deelen. — Het stuk X. IJ. Z. over de verheffing van de Israëlitische gemeenten in Drenthe tot een afzonderlijk rabbinaal ressort zal geplaatst worden, zoo spoedig de ruimte zulks eenigzints toelaat: — gelijk mede het stuk van den heer *J. C. Ballot* te Paterswolde: *Wat nu gedaan.*

De Secretaris van *het Genootschap ter bevordering van den Landbouw in de Provincie Drenthe* brengt ter kennis van de belanghebbenden, dat de eerste algemeene vergadering, voor 1850, zal plaats hebben te Dieverbrug op 23 Januarij e.k., en zal aanvangen des voormiddags te elf uur.

Meppel, *De Secretaris voornoemd*,
9 *Januarij* 1850. Dr. VERVER.

Op den 3 Januarij j.l. overleed te Coevorden onze hartelijk geliefde Broeder en behuwd-Broeder, de Heer *E. Rikkers*, in den ouderdom van 52 jaren, tot diepe droefheid van zijne Broeders en Zusters.

Gieten, *den* 6 *Januarij* 1850.

J. LAMBERS,
M. G. LAMBERS, geb. RIKKERS.

Eenige kennisgeving. Uit aller naam.

Heden overleed, in den ouderdom van bijna zestig jaren, de Wel Edel Gestrenge Heer Mr. *G. Kniphorst*, Raadsheer in het Provinciaal Geregtshof van Drenthe, Ridder der Orde van den Nederlandschen Leeuw en oud-Lid van de Staten-Generaal.

Assen, *den* 6 *Januarij* 1850.

Heden overleed, tot onze bittere droefheid, ons jongste kind, *Johannes Bernardus*, in den ouderdom van 10 maanden en 18 dagen, na een hevig doch kortstondig lijden.

Smilde, [illegible]
7 *Januarij* 1850. [illegible]

Eenige kennisgeving.

Heden overleed mijne [illegible] *Margen*

Alberti, in den ouderdom van 62 jaren en 6 maanden.
Assen, *den* 8 *Januarij* 1850.
H. SOMER.

Houtverkooping te Zweelo,

op dingsdag den 15 Januarij 1850, des morgens te 10 uren, ten verzoeke van de Erven *Mensing*, te Zweelo, ruim *honderd* zware op stam staande **Eiken Boomen**, ten overstaan van Mr. *L. Kniphorst*, Notaris te Emmen.
Emmen, *den* 9 *Jan.* 1850. L. KNIPHORST.

Geert Stuvel, steenhouwer te Assen, is voornemens, publiek te verkoopen: Een **HUIS**, groote **SCHUUR** en **ERF**, staande en gelegen aan den Singel te Assen, geschikt tot allerlei nering.

Deze verkooping zal plaats hebben te Assen, op donderdag den 17 Januarij 1850, des avonds te 6 uur, in het Koffijhuis van den heer *Driessen*, te Assen.

Dit pand zal eerst in twee perceelen worden geveild; nadere informatien te Assen bij den Notaris
H. H. VAN LIER.

De verkooping van **Veldgronden** en **Landerijen** benevens afbraak van het halve **Fabrijkgebouw** te Rolde van den Heer *A. van der Scheer*, welke op heden donderdag den 10 Januarij bepaald was, is uitgesteld en nader bepaald op donderdag den 17 Januarij 1850, des avonds te 6 uur, ten huize van den heer *Driessen* te Assen. H. H. VAN LIER.
Assen, 10 *Januarij* 1850.

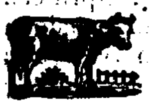

De Voogden over de kinderen van wijlen *Hendrik Woltman de Jonge* en Vrouw, te Smilde, zijn voornemens, publiek te verkoopen: Eenige **Huismeubelen**, **Bakkersgereedschappen**, **guste Koe**, **Zwijnen**, een partij **Mest**, en een **Punter**.

Deze verkooping zal gehouden worden, aan het sterfhuis van *H. Woltman de Jonge* te Smilde, op dingsdag den 22 Januarij 1850, des voormiddags te 10 uur.
H. H. VAN LIER.

De weduwe en Erven den Heer *Harm Wind* te Smilde, zijn voornemens publiek te verkoopen, 2 perceelen **VEEN**, zonder ondergrond, gelegen te Smilde in het 4e blok, zuidoostzijde der hoofdvaart, zoogenaamd op de Duikersloot.

Benevens een open turfmarkt-**PRAAM** met Zeil en Treil en alle opgoed, liggende te Smilde in de van Lierswijk, te bevragen bij den Heer *Hendrik de Vroome*.

Deze verkooping zal plaats hebben in eene zitting (inzate en palmslag achter elkander doorloopende), op Dingsdag den 22 Januarij 1850, des avonds te 5 uur in het logement van den Heer *Johannes Wind* te Smilde. H. H. VAN LIER.

Op zaturdag den 19 Januarij 1850, des voormiddags om 10 uren, zullen te Vries, ten huize van den kastelein *Jan Janssen* aldaar, ten overstaan van Mr. *A. Homan*, Notaris te Vries, publiek worden verkocht: Eene boeren **Behuizinge** en **Schuur**, staande en gelegen te Winde, gemeente Vries, met de daarbij behoorende **Bouw-**, **Hooi-** en **Weidelanden**, alsmede eenige bunders **Heideveld**, gelegen te Winde gemeld en te Peize.

Toebehoorende aan de Wed. *Jan Smeenge Roelfsema* te Vries en Cons.

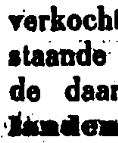

Te huur, te Beilen aan de Vaart, eene **Woning**, waarin eene groote **Voorkamer**, eene **Achterkamer** en **Logeerkamer**, eene **Opkamer**, twee groote **Keukens**, **Kelder**, **Kantoor**, ruime **Zolder** en **Schuur** en groote **Tuin**. Te bevragen bij *H. Schuring* te Beilen.

UIT DE HAND TE KOOP:

Een nieuw en goed getimmerde **Watermolen**; een nieuwe **Boerenwagen** met Opzet; een nieuwe **Wipkar**, en 50 nieuwe **Kruiwagens** of **Krootjen** in onderscheidene soorten, bij H. ROS,
Mr. Timmerman te Smilde.

De ondergeteekende, zich ter dezer stede gevestigd hebbende als **lesgevend TEEKENMEESTER**, verzoekt de geëerde Ingezetenen hunne gunst en recommandatie, tot het geven van Lessen aan hunne kinderen of pupillen, belovende alle zijne pogingen te zullen aanwenden, wat tot eene geschikte opleiding in de teekenkunde gevorderd wordt.
Assen, W. VAN UIJE, WZ.
7 *Januarij* 1850. Adres bij den Heer *A. de Geus* aan den Singel.

Door *P. A. Beijnders* te Meppel, is heden verzonden blad 25, 26, 27, titel, inhoud en carton van

HET CHRISTELIJK ZONDAGSBLAD.

3e JAARGANG.

Alsmede het prospectus en inteekenlijst voor de 4e JAARGANG (1850), welke onder den titel:

NIEUW CHRISTELIJK ZONDAGSBLAD

zal worden uitgegeven, *onder Redactie van J. J. Zwiers*, Predikant te Havelte, *en onder medewerking der onderstaande Heeren:*

M. A. AMSHOFF,	pred. te	Groningen.
G. BRUNA,	„ „	Hasselt.
E. J. DIEST LORGION,	„ „	Groningen.
U. P. GOUDSCHAAL,	„ „	Scheemda.
K. HAMER, (de Heer)	„	Dalfsen.
C. H. VAN HERWERDEN HZN.,	„ „	Groningen.
P. A. KOPPIUS,	„ „	Rottevalle.
A. L. LESTURGEON,	„ „	Oosterhesselen.
MARISSEN VAN LOON,	„ „	Hoogezand.
J. MEIJER,	„ „	Wolvega.
G. W. SANNES,	„ „	Oude Pekel-A.
W. VERWEIJ,	„ „	Winschoten.
W. C. V. D. ZWAAG,	„ „	Dronrijp.
. . . V. D. ZWAAG,	„ „	Grontum.

Het zal alsdan, behalven korte vertoogen over belangrijke stukken uit de Christelijke leer en het Chr. leven, ook korte verklaringen van gewigtige bijbelplaatsen, belangrijke mededeelingen uit de geschiedenissen der Christelijke gemeente van vroegeren tijd en van onze dagen en wat verder voor Christelijke lezers belangrijk en voor den zondag geschikt kan zijn, bevatten.

Men zie hierover verder het prospectus.

Coevorden, 7 *Jan.* Rogge *f* 3.25. Boekweit *f* 3.00. Boter ned. pond *f* 0.40. Zetting: 6 p. roggebrood *f* 0.36.

Assen, 10 *Jan.* Rogge *f* 3.40 a *f* 3.25. Boekweit *f* 3.40 a *f* 3.00. Aardapp. *f* „ „ a *f* „ „. Boter n. p. *f* 0.50 a *f* 0.47½. Hooi 1000 n. p. *f* „ „. Stroo 100 n. p. *f* 2.50.

Aantal: 430 mud Rogge; 47 mud Boekweit; 0 mud Aardapp.; 220 n. pond Boter; 0 n. pond Hooi; 7000 n. pond Stroo; 87 Wagens. Zetting: 6 p. roggebrood *f* 0.34.

Groningen, 8 *Jan.* Tarwe *f* 6.75 a *f* 4.85. Rogge *f* 3.60; nieuwe *f* 3.50 a *f* 2.90. Boekweit zand *f* 3.45 a *f* 3.90, veen *f* 3.55 a *f* 3.85. Garst *f* 2.80 a *f* 3.00, nieuwe zomer *f* 2.60 a *f* 2.85, knobbe *f* 3.00 a *f* 3.20. Dikke haver *f* 2.00 a *f* 2.50. Voerhaver *f* 1.75 a *f* 1.95. Paardeboonen *f* 3.00 a *f* 3.75. Koolzaad *f* 10.50 a *f* 12.00. Dederzaad *f* 8.00 a *f* 9.00. Geel Mosterdzaad *f* 5.00 a *f* 7.60. Zomerzaad *f* 8.00 a *f* 9.00. Boterzaad *f* 9.00 a *f* 9.50. Gort grove *f* 5.25 a *f* 5.50, parel 100 ned. pond *f* 8.25 a *f* 8.50. Raapolie per vat *f* 43.00. Boter ¼ vat *f* „ „.

Bij den geringen aanvoer was de handel heden lusteloos en is er weinig verkocht. De prijzen als voren.

Steenwijk, 7 *Jan.* Rogge *f* 3.75 a *f* 4.10. Boter ¼ vat *f* 12.50.

Oldemarkt, 5 *Jan.* Boter ¼ vat *f* 16.50.

Zwol, 4 *Jan.* Tarwe *f* 7.00 a *f* 7.62½, Rogge *f* 4.00 a *f* 4.50. Boekweit *f* 3.40 a *f* 4.75. Garst *f* 3.20 a *f* „ „. Aardappelen *f* 1.10 a *f* 1.40. Boter ned. pond *f* 0.50 a *f* 0.65. Boter ⅛ ton *f* 13.00 a *f* 13.50.

Amsterdam, 9 *Jan.* Werk. Sch. 2½ pct 55¼ a ⅜; dito 3 pct 64¼ a ⅜; Werk. Sch. 4 pct 84¾ a 85½; O. l. leening 4 pct 84 a ¼; Am. Synd. 3½ pct. 85¼ a ⅜; Handelm. 4½ pct 168¼ a ½; Haarlemmerm. 5 pct „ a „; Aand. Rijnspw. 4½ pct 85¼ a ⅜; Aand. Holl. Spoorw. Maats. „ a „.

Te *Assen*, ij bVAN GORCUM & COMP., Provinciale Drukkers.

REDEVOERING, door den heer *van RANDWIJCK* gehouden bij de behandeling in de Tweede Kamer der Staten-Generaal van het vijfde Hoofdstuk der Staatsbegrooting *(Binn. Zaken).*

MIJNE HEEREN!

Sedert vele jaren zijn er, in schier alle Provinciën van het Rijk, verschillende ontwerpen gemaakt van openbare werken, ten doel hebbende, hetzij om door het graven van kanalen en vaarten, handel, nijverheid en landontginning te bevorderen, of de afwatering van laag gelegene landen te verbeteren, hetzij om in het belang van de scheepvaart, in den gebrekkigen toestand onzer rivieren te voorzien en voor veilige havens te zorgen; hetzij om gebouwen te stichten, waaraan, in het belang van 's Rijks dienst, behoefte bestaat.

De verwezenlijking van die ontwerpen heeft echter, bij gebrek aan de noodige middelen, tot dus verre geen plaats kunnen hebben.

Bij den aandrang, om de bedoelde werken te maken, of de uitvoering derzelve te bevorderen, door het verleenen van subsidiën uit 's rijks kas, voegde zich in de laatste jaren nog de zucht, om het, door toenemende bevolking, zich meer en meer uitbreidende pauperisme, op de meest doelmatige wijze tegen te gaan, en om aan de velen, die thans, in andere werelddeelen, een bestaan gaan zoeken, dat bestaan op Nederlandschen bodem te verschaffen.

Tijdelijke en kunstmatige hulpmiddelen, als bij voorbeeld het aanleggen van op zich zelf minder noodige of nuttige werken, alleen met het doel, om door het verstrekken van arbeid, verdiensten aan den arbeider te verschaffen, mogen tot het bereiken van dat oogmerk niet in aanmerking komen. Zij verergeren de kwaal, in plaats van die te genezen.

Alleen de uitvoering van in der daad nuttige werken van grooten omvang, waardoor de welvaart en productie en de middelen van bestaan duurzaam worden bevorderd, kan daartoe leiden en behoort te baat genomen te worden.

Het is de overweging van dit een en ander, die wijlen koning *Willem II* heeft bewogen, om in de troonrede bij de opening der zitting van de Staten-Generaal, in October 1847, te kennen te geven, dat Hoogstdezelve „ernstig bedacht was op maatregelen, om tot stand te brengen „eenige werken van openbaar nut, in verschillende oorden „des Rijks; dit zou de gelegenheid doen geboren worden, „om aan vele handen werk te verschaffen, en tevens nieuwe „bronnen van bestaan te openen" en tot uitvoering van dit werk, werd door mij, als toenmaligen Minister van Binnenlandsche Zaken, in December 1847, een ontwerp van wet, betreffende het maken door het Rijk, of het verleenen van subsidiën uit 's Rijks kas, voor het maken van eenige werken van openbaar nut, aan Zijne Majesteit aangeboden, welk ontwerp van wet echter, naar het schijnt, hetzij ten gevolge van de herhaalde verwisseling van hoofden van het Departement van Binnenlandsche Zaken, hetzij ten gevolge der politieke omstandigheden, onaangeroerd is blijven liggen; immers er is sedert geenerlei voordragt ter bevordering van werken van openbaar nut van Regeringswege geschiedt, dan alleen die van het verstrekken op de onderwerpelijke begrooting eener som van *f* 200,000 als eerste termijn van eene subsidie van één millioen, voor het kanaal van Grave naar Waspik, welke voordragt echter is ingetrokken en vervangen door de toezegging van eene speciale wet.

Het is bij deze toezegging, Mijne Heeren, dat ik uwe aandacht thans wensch te bepalen.

Ik stel op den voorgrond, Mijne Heeren, dat ik een groot voorstander ben van dat kanaal; dat ik het nut daarvan volkomen erken; dat er alle redenen bestaan, om de uitvoering door eenige rijks subsidie te bevorderen, maar ik ontken, dat, wanneer de regering één millioen voor openbare werken wil afzonderen, die som niet met gelijk of meer algemeen nut voor andere werken, geheel of gedeeltelijk, besteed behoort te worden.

Uit de door de regering gedane toezegging, ten behoeve van het Noordbrabandsche kanaal, zoude men als het ware moeten opmaken, dat hetzelve het eenige werk van openbaar nut is, waarvan een ontwerp bestaat, of waarvan de uitvoering in het algemeen belang gewenscht wordt, maar, Mijne Heeren, overal waar men de oogen wendt, ontdekt men soortgelijke of nog meer dringende behoefte.

Ziet in de eerste plaats onze archieven, de belangrijkste oorkonden, hier en daar op zolders verspreid, aan het gevaar van brand blootgesteld, gelijk plaats heeft gehad, toen, in Januarij 1844, zoo vele voor de geschiedenis van ons zeewezen hoogst belangrijke stukken door de vlammen zijn vernield. Onder den indruk van die gebeurtenis is toen het ontwerp opgemaakt van een onbrandbaar, geheel uit steen en ijzer, op te rigten gebouw, bestemd tot algemeene bewaarplaats van 's Lands archieven.

Dit ontwerp ligt genoegzaam gereed op het Departement van Binnenlandsche Zaken, en de geraamde kosten bedragen niet meer dan één maal honderd duizend gulden, het tiende gedeelte slechts van de som, voor het Noord-Brabantsche kanaal bestemd.

Herinnert U, in welken toestand onze hoofdrivieren verkeeren, hoe vele belemmeringen de scheepvaart daar ondervindt, hoe vele klagten door belanghebbenden, zelfs door vreemde Mogendheden, daartegen worden ingebragt, dat alleen de bestaande werken worden onderhouden en volstrekt geene nieuwe aangelegd, om nieuwe gebreken weg te nemen en de bevaarbaarheid te bevorderen.

Na het gesprokene van heden morgen door eenige geachte leden dezer vergadering, zal ik hier wel niet nader op behoeven aan te dringen, maar ik wil alleen opmerken, dat, volgens het gevoelen van deskundigen, een half millioen, in eenige jaren te besteden, voldoende zoude zijn, om de meeste door mij bedoelde gebreken te verbeteren, of de bestaande hinderpalen uit den weg te ruimen.

Hoe groot is ook niet de behoefte aan eene veilige haven voor de schepen en stoombooten, die tusschen Gorkum en Emmerik, door vorst of ijsgang, worden overvallen.

De redenaars uit Gorkum en Nijmegen hebben dit heden morgen met kracht van redenen betoogd.

Met minder dan ééne tonne gouds was in die behoefte te voorzien, door eene vlugthaven te Nijmegen of Tiel te laten graven.

Sedert verscheidene jaren is door den handel en de kamers van koophandel te Rotterdam en Dordrecht de aandacht der regering gevestigd op de daarstelling van een dok, vlugt- of noodhaven aan het Brouwershavensche zeegat, om onze des winters binnenkomende schepen te beveiligen tegen het gevaar van onvermijdelijk verloren te gaan, wanneer dooiweder na zware vorst, met storm uit zee, gepaard gaat; een gevaar, dat onze schepen nu niet anders kunnen vermijden, dan door, ten koste van belangrijke geldelijke opofferingen, in de Engelsche havens binnen te loopen.

Mijne Heeren, de kosten van zulk een voor onze handels-belangen zoo noodig werk zijn niet hooger begroot dan een half millioen.

Wanneer ik van deze beschouwing van meer algemeene belangen overga tot het vestigen van uwe aandacht op den bijzonderen toestand van enkele provincien of van onderdeelen van dezelven, dan verwijs ik u in de eerste plaats op dat gedeelte van Staats-Vlaanderen, hetwelk het vierde district van Zeeland genoemd wordt. Ook die vruchtbare landstreek van meer dan 30,000 bunders kwijnt door gebrek aan afwatering, het gevolg van verlanding van den Brakman en vooral van het Zwin, waardoor Aardenburg reeds is ingepolderd, en de stad Sluis hetzelfde ongelukkige lot onvermijdelijk te gemoet gaat. Ook die landstreek, gelijk de Maaspolders van Noordbrabant, lijdt door het meer en meer afkomend water uit Belgie, en zij zouden eene geschikte waterloozing vinden in het Belgische kanaal van Zelzaete, indien het algemeen belang van de defensie dit niet verbood.

Een scheepvaarts- en afwaterings kanaal van Sluis over Oostburg naar Breskens, waarvan de kosten zijn geraamd op een veel lager bedrag, dan dat van Grave naar Waspik, zoude die landstreek uit haren verachterden toestand redden.

Het belang van het rijk vordert, dat de invloed van den vreemde op de stoffelijke en zedelijke gesteldheid van het voormalig Staats-Vlaanderen zoo veel mogelijk tegengegaan worde; dat de zelfstandigheid en de welvaart der ingezetenen bevorderd, en aan den handel en de voortbrengselen van hunnen landbouw en veeteelt eene nationale rigting gegeven worde, opdat het voor Nederland zoo gewigtige bezit van genoemde landstreek ook door het aankweeken en begunstigen van een Nederlandschen zin en van Nederlandsche betrekkingen worde bevestigd.

Van den toestand, waarin de Limburgsche Maas verkeert, hebben twee afgevaardigden uit dat gewest reeds melding gemaakt. Wel is waar, is die rivier van Maastricht tot Mook, niet geschikt te maken voor de scheepvaart met diepgaande schepen, zoowel wegens gebrek aan water des zomers, als uithoofde van te grooten aanvoer en te snellen stroom des winters, en daarom is dan ook in der tijd de Zuid-Willemsvaart gegraven, maar hierdoor zijn de steden Roermond en Venlo en de vele dorpen aan de Maas gelegen, niet geholpen, en het valt niet te ontkennen, dat die rivier voor menige diepgaande stoomvaartuigen, in alle saisoenen bevaarbaar gemaakt zoude kunnen worden, door het afsnijden van eenige geulen en het nauwer en dieper maken van het vaarwater. De kosten van deze werken zijn, in der tijd, door deskundigen geschat op niet meer dan twee maal honderd duizend gulden.

In Gelderland worstelt het zoogenaamde land tusschen Maas en Waal, sedert eeuwen, met de ongenoegzaamheid van deszelfs uitwatering. Sedert jaren zijn er projecten gemaakt om daarin te voorzien; door het stoomgemaal te Dreumel is reeds een gelukkig aanvang daarmede ge-

maakt, maar de kosten van het geheele werk gaan het vermogen der Ingelanden te boven. Eene subsidie van een derde der geraamde kosten, eene subsidie, die reeds zoo dikwijls door koning *Willem I* is toegezegd, en niet meer dan *f* 200,000 zou behoeven te bedragen, zoude genoegzaam zijn, om dit belangrijke werk tot stand te brengen.

Een ander gedeelte van de provincie Gelderland, het zoogenaamde graafschap Zutphen, lijdt insgelijks veel schade, omdat de Berkel en Oude IJssel, ten gevolge van meerderen aanvoer van water, ook uit Pruissen, veroorzaakt door de plaats gehad hebbende markverdeelingen, noch voor de waterloozing noch voor de scheepvaart geschikt zijn geworden. De middelen, om in die gebreken te voorzien, zijn ook reeds lang ontworpen door eene commissie, waarvan het rapport in der tijd, door het gewestelijk bestuur van Gelderland, in druk in het licht is gegeven, en waaruit blijkt, dat niet meer dan *f* 600,000 vereischt zouden worden, om de noodige werken tot bevaarbaarmaking en verbetering van het afvoervermogen van den Berkel en Ouden IJssel tot stand te brengen. Eene betrekkelijk geringe subsidie uit 's rijks kas zou genoegzaam zijn, om ook de uitvoering van deze onderneming te bevorderen.

Onder de meest belangrijke geprojecteerde openbare werken, behoort voorzeker de verlenging tot in den IJssel bij Dieren, van het bestaande kanaal van Hattem naar Appeldoorn.

Een groot gedeelte van de Veluwe zoude daardoor vruchtbaar gemaakt kunnen worden, en tevens zou een korter en zekerder waterweg dan de IJssel, geopend worden voor de scheepvaart tusschen de Rhijn, Kampen en Amsterdam, in verband tevens met de Zwolsche Willemsvaart.

Dank hebben de ijverige pogingen van den verdienstelijken district-commissaris van de Veluwe, van welken het eerste denkbeeld van dit werk afkomstig is; — zijn de projecten van dit kanaal reeds zoo geheel gereed en voorbereid, dat, als het ware, morgen een aanvang met het werk gemaakt zoude kunnen worden, wanneer heden de noodige gelden daartoe aangewezen konden worden.

Het bedrag van die gelden is geraamd op niet meer dan *f* 250,000, een vierde slechts van de subsidie, aan het kanaal van Grave naar Waspik toegedacht.

In Overijssel, dat nijvere gewest, in hetwelk de opvolgende provinciale besturen onvermoeide pogingen hebben aangewend, om eene kanalisatie op groote schaal tot stand te brengen, zijn die pogingen tot dus verre steeds gestuit op de onmogelijkheid, om de noodige penningen bijeen te krijgen. Eene subsidie van niet meer dan een half millioen uit 's lands kas was genoegzaam geweest, om dat groote werk in zijn geheel uit te voeren.

Bij ontstentenis daarvan, bij gebrek van eenige bijdrage van 's Lands kas, moet men zich met eene slechts gedeeltelijke uitvoering van dat plan behelpen, waardoor het industrieele Twenthe zich in zijne billijke verwachting gedeeltelijk te leur gesteld ziet; waardoor de verlenging van de Dedemsvaart nog onder de piu vota blijft behooren; waardoor de ongelukkige landstreek om en bij Coevorden al weder verstoken blijft van het vooruitzigt, om den treurigen toestand van hare waterloozing verbeterd te zien.

Ik zeg opzettelijk *zonder eenige bijdrage uit 's Lands kas*, want ik mag, ik wil de veel besprokene waarborgspenningen van den Overijsselschen spoorweg niet als eene Rijks subsidie beschouwen, omdat ik niet kan aannemen, dat de Minister van Binnenlandsche Zaken zijne magt zoo verre zoude te buiten gegaan zijn, van zonder medewerking van de wetgeving, over lands gelden, eigendunkelijk te beschikken.

Ik ben thans genaderd tot Drenthe, en gij zult wel niet van mij verwachten, dat ik daarover heenstap. Ik zal echter trachten, Mijne Heeren, u niet te lang op te houden in die provincie, voor welke ik, ik erken dit gaarne, eene dankbare vooringenomenheid gevoel.

De provincie Drenthe dan, van welke de graaf *van Hogendorp*, in zijne *Bijdragen tot de huishouding van Staat*, reeds voor méér dan dertig jaren heeft voorspeld, dat zij, wanneer aldaar eenmaal een volledig stelsel van kanalisatie zou zijn ingevoerd, een tweede *Vlaanderen* en de voorraadschuur van Nederland zou worden; deze provincie, de middelste in uitgestrektheid van de Nederlandsche gewesten, bevat nog slechts 80,000 zielen, en twee derde gedeelte van hare oppervlakte, 178,000 bunders liggen nog onontgonnen daar.

Nog nooit is uit de schatkist van het Rijk der Nederlanden een werk van eenig belang voor die provincie uitgevoerd, of eenige subsidie verleend, en de weinige kanalen, die dat gewest doorsnijden, zijn of door particulieren, of door de Landschap in der tijd daargesteld. Maar de Landschap is nu niet meer in staat, om uit eigen middelen hiermede voort te gaan, nadat in de tijden van vrijheid, gelijkheid en broederschap, bij het zoogenaamde amalgama, de aanzienlijke onbezwaarde domeinen van Drenthe broederlijk vereenigd zijn geworden met de schulden der overige provinciën.

Aan projecten, om de kanalisatie ter uitvoering te leggen, heeft het sedert jaren niet ontbroken, zelfs in 1846 heb ik, als gouverneur van Drenthe, een aanvang daarmede doen maken, en zijn *f* 80,000 daarvoor verwerkt, maar omstandigheden, die het hier onnoodig is te vermelden, en die het vervallen van de spoorweg en kanaal-concessie van de heeren *Balkema en Comp.*, hebben veroorzaakt, hebben het aangevangen werk doen staken, en welke pogingen ook vroeger of later zijn aangewend, nog nooit zijn door het Rijk, niettegenstaande herhaalde toezeggingen, eenige gelden voor die zoo hoogst belangrijke kanalisatie afgezonderd, zoodat ook nu nog eene particuliere maatschappij, zonder eenige hulp van rijkswege, het aangevangen werk voornemens is voort te zetten.

Ik bedoel, Mijne Heeren, de maatschappij, aan welker hoofd de heer *van Holthe tot Echten* geplaatst is, en die ik van harte hoop, dat de noodige kapitalen zal kunnen vereenigen.

Maar ook al mogt dit gelukken, dan zal er nog slechts een gedeelte van het geheele plan ten uitvoer gelegd zijn, dan zal het Noordoostelijk gedeelte van Drenthe nog onontgonnen blijven, dan zal de voor onzen handel zoo belangrijke vereeniging van de Nederlandsche wateren met de Eems in Hanover nog niet tot stand komen, en dan zal de Drentsche hoofdvaart nog niet tot Groningen verlengd zijn, eene onderneming, van evenveel belang voor de betrokken provinciën, als voor de scheepvaart van Holland op dezelve, waardoor het gevaarlijke vaarwater, buitenom over de Wadden, of het lastige vaarwater van Friesland, door eenen veel korteren en zekerder waterweg zoude zijn vervangen.

Om deze zoo hoogst belangrijke doeleinden te treffen, om aan duizende ingezetenen van Nederland een bestaan te verschaffen, om de in de Drentsche veenen, steen- en heidevelden onvruchtbaar liggende kapitalen, als het ware in het leven te roepen, zoude de regering slechts behoeven te besteden de subsidie voor het Noordbrabantsche kanaal bestemd, met het vooruitzigt, om de besteedde som, binnen een kort tijdsbestek, met woekerrente in de schatkist te zien terugvloeijen.

Ook in de provincie Groningen is eene aanzienlijke landstreek lijdende aan gemis van behoorlijke afwatering, sedert, ten gevolge van meerdere ontginningen, de Wederwolsche en Pekel-A het afkomende water nie meer kunnen afvoeren. Ik bedoel het Zuid-Oostelijke gedeelte en voornamelijk het Tienkarspelen Zijlvest.

De eenige afwatering aldaar, de Statenzijl, en meer bepaald de sluis aan de monding daarvan, verkeert sedert jaren in een toestand, die even nadeelig voor de afwatering als voor de scheepvaart is.

Op den staat rust de verpligting, om hierin te voorzien, door het bouwen van een nieuwen sluis, omdat dit werk onder 's Rijks werken behoort, als in verband staande met de defencie. Voor de som van slechts één honderd duizend gulden was ook in deze behoefte te voorzien.

In Friesland vestig ik uwe aandacht op de haven van Harlingen, dit voor den handel met Engeland thans zoo hoogst belangrijk punt, uithoofde van de menigvuldige stoombooten, die de producten van veeteelt en landbouw voor de Londensche markt van daar afhalen.

Die haven, voor kleinere vaartuigen ingerigt, is niet berekend voor de vele grootere stoomschepen, die haar schier dagelijks bezoeken, en eene uitbreiding van dezelve is eene zaak van gebiedende noodzakelijkheid, waarvan de kosten niet meer dan *f* 90,000 zouden bedragen. Ook hier bestaan alle redenen voor den Staat, om de uitvoering van dit werk door eenige subsidie te bevorderen.

Wanneer ik u over de Zuiderzee naar de provincie Utrecht terugvoer, dan vestig ik uwe blikken op dat gedeelte van het Sticht, dat met een gedeelte van Gelderland de zoogenaamde Geldersche vallei uitmaakt.

Hoe dikwijls is de verbetering van den toestand dezer landstreek ter sprake gebragt, die zelfs hier, in deze kamer, het onderwerp van de meest belangstellende deliberatien heeft uitgemaakt. Op niet meer dan *f* 200,000 zijn de kosten geraamd, benoodigd om die vallei uit den treurigen staat, waarin zij thans verkeert, te verheffen. De geprojecteerde defensie-werken aan de Grebbelinie geven daartoe de meest gereede aanleiding, en eene betrekkelijk geringe rijks subsidie zoude vermoedelijk de nu nog, in sommige opzigten bestaande, hinderpalen uit den weg kunnen ruimen.

Eindelijk en ten laatste, Mijne Heeren, moet ik nog spreken van den ongelukkigen toestand, waarin, bij gebrek aan genoegzame afwatering, vele landen verkeeren in de provinciën Utrecht en Noord-Holland, de zoogenaamde Vechtlanden en Amstellanden.

Door het plaatsen van nog één stoomgemaal te Muiden en twee dergelijke te Amsterdam, zouden zij het belangrijke voordeel genieten, van ten allen tijde het overtollige water te kunnen loozen, terwijl door zoodanig dubbel stoomgemaal te Amsterdam, tevens de mogelijkheid gebo-

ren zou worden, om de grachten der hoofdstad steeds van versch water te voorzien, en eene, voor de gezondheid der inwoners zoo heilzame voortdurende doorspoeling van die grachten te bewerkstelligen.

Niet veel meer dan een half millioen zouden de kosten van zoodanige werken bedragen, waarvan welligt niet meer dan één derde gedeelte, als rijks subsidie, gevorderd zoude worden, om deze zoo zeer gewenschte onderneming haar beslag te doen erlangen.

Ik moet in der daad verschooning vragen, Mijne Heeren, dat ik u op deze lange wandeling door Nederland willens of onwillens heb medegenomen, maar ik stelde er hoogen prijs op, om uwe aandacht en voornamelijk ook die der regering te vestigen op al deze hoogst belangrijke werken.

Vele anderen had ik nog kunnen vermelden, maar ik heb mij bepaald bij de zoodanigen, waaraan de meest dringende behoefte is, en waarvan de plannen, zelfs de gedetailleerde projecten grootendeels reeds bestaan.

Ik heb mij die uitweiding veroorloofd, opdat de regering wanneer zij de toegezegde wet voor het Noordbrabantsche kanaal in behandeling neemt, zich vooraf wel verzekere, dat de keuze van juist dit werk eene goede keuze zij, of nog liever, opdat de regering eene voordragt doe, strekkende om alle of de meesten der door mij bedoelde werken, binnen een bepaald aantal jaren, te doen uitvoeren, gedeeltelijk op kosten van het Rijk, gedeeltelijk door het verleenen van subsidien aan de belanghebbende particulieren of maatschappijen, waarvoor niet meer dan eene som van zes millioen guldens benoodigd zoude wezen.

Mij dunkt, Mijne Heeren, ik lees op de uitdrukking der gelaatstrekken van eenigen uwer de vraag: van waar zouden die zes millioen gulden te bekomen zijn? In een tijd, wanneer er nog een te kort op de gewone inkomsten bestaat, zult gij toch geene nieuwe schuld willen maken, noch nieuwe of hoogere belastingen willen heffen.

Neen, Mijne Heeren! noch het een noch het ander ligt in mijne bedoelingen, ofschoon ik, wat mijn persoonlijk gevoelen betreft, geen het minste bezwaar zoude zien in het maken van schuld, om openbare werken, b.v. kanalen, te bekostigen, en zulks uithoofde van de groote indirecte voordeelen, welke die werken aan de schatkist verschaffen, door vermeerderde opbrengst der belastingen. Vergunt mij een voorbeeld aan te halen, tot justificatie van dit mijn gevoelen.

De opbrengst der kantoren van 's Rijks belastingen van Stad en Ambt Hardenberg en Nieuwleusen en Avereest in Overijssel heeft bedragen, alleen aan directe belastingen en accijnsen: in 1824 *f* 19,000, in 1848 *f* 155,600.

In vier en twintig jaren is dus de opbrengst verachtdubbeld, en zijn de inkomsten van 's lands schatkist toegenomen met *f* 136,000, alleen tengevolge van het graven der Dedemsvaart. Deze opbrengst van *f* 136,000 is de rente van een kapitaal van drie millioen gulden, zoodat, wanneer de Staat laatstgemelde som had moeten opnemen, om het graven van de Dedemsvaart te bekostigen, zulks zonder schade ware geschied; door de vermeerderde opbrengst van gemelde kantoren, en zonder nog mede te rekenen de vermeerderde opbrengst van dezelfde middelen in andere gemeenten, aan die vaart gelegen; te weten de hooge opbrengst der overige indirecte belastingen, waarvan het juiste bedrag moeijelijk is te bepalen, doch aanzienlijk moet zijn, en de meer onmiddelijke voordeelen, welke de tol op de vaart boven de onderhoudskosten afwerpt.

Ik zeide, Mijne Heeren, dat schuldvermeerdering niet in mijne bedoelingen lag, en indien gij mij uwe aandacht nog eenige weinige oogenblikken wilt schenken, zal ik u, natuurlijk zonder in vele bijzonderheden te treden, twee bronnen aanwijzen, uit welke die zes millioen te putten zouden zijn, zonder eenige schuldvermeerdering of eenigen nieuwen last op de ingezetenen te leggen.

De *eerste* bron, die ik bedoel, is de opbrengst van de verkooping van 's lands domeinen; de *tweede* de creatie van eene zekere hoeveelheid muntpapier.

Door te putten uit de eerste bron, dat is te zeggen, door dat gedeelte van de opbrengst van de nog te verkoopen domeinen, hetwelk nog geene wettelijke bestemming heeft bekomen, aan te wenden tot het bekostigen van werken van openbaar nut, in plaats van die opvolgelijk tot het dekken van onze gewone uitgaven te bezigen, zouden wij ons niet vergenoegd hebben met het maken van schulden, maar daarenboven nog ons kapitaal hebben verteerd.

Een geacht lid dezer vergadering heeft reeds vroeger onze aandacht gevestigd op de gunstige nagedachtenis, die de munt-billetten hebben nagelaten; op de begeerte van een groot gedeelte der Natie naar dit zoo geriefelijk circulatie-middel, waaraan de behoefte nog grooter zal worden door de demonétisatie der heele en halve tien-guldenstukken.

Wanneer nu door de regering aan deze behoefte voldaan werd door het creëren van twaalf millioen muntbilletten van *f* 10 en *f* 5, en zij deze twaalf millioen bezigde, om daarvoor aan te koopen een gelijk bedrag aan werkelijke schuld, welke bij de Nederlandsche Bank zoude behooren gedeponeerd te worden, als onderpand van die muntbilletten, dan zouden deze twaalf millioen gedeponeerde obligatien jaarlijks afwerpen, ongeveer *f* 600,000 aan rente, of in tien jaren de door mij voor de openbare werken noodig geachte som van zes millioen gulden, en na verloop van die tien jaren zouden de gedeponeerde obligatien verkocht, en de muntbilletten voor de opbrengst daarvan, weder ingetrokken kunnen worden, of indien men de muntbilletten wilde behouden, dezelfde operatie ten behoeve van andere openbare werken kunnen worden herhaald.

Ziet daar, Mijne Heeren, in korte trekken geschetst, op welke wijze, naar mijn oordeel, de benoodigde gelden zonder eenige opoffering van de schatkist, gevonden zouden worden.

Ik besluit deze algemeene beschouwing van de afdeeling Waterstaat en openbare werken met de opmerking, dat welken hoogen prijs de Nederlandsche Natie ook stellen moge op de bevordering van hare zedelijke en politische belangen, dezelve, naar mijne bescheidene overtuiging, niet minder begerig is naar de bevordering van meer stoffelijke belangen, en ik meen te mogen verzekeren, dat de zucht tot het bekomen van meerdere vrijheden en regten, bij vele ingezetenen, evenaard of overtroffen wordt door het verlangen naar arbeid, brood en meerdere welvaart; eene vermeerdering van welvaart, die men welligt te uitsluitend tracht te verkrijgen, door pogingen aan te wenden tot vermindering der uitgaven, tot vermindering der belastingen, met veronachtzaming of verwaarloozing van de middelen, die geschikt zijn, om de belastingen minder drukkend te maken, dat is, van het aanleggen van werken, ten gevolge van welke nieuwe bronnen van bestaan zullen ontspringen, of de aanwezige ruimer zullen gaan vloeijen.

Tegen het eind der zitting van de Eerste Kamer der Staten-Generaal van 20 Dec. jl., heeft de heer *Tonckens* het woord gevraagd en gezegd: Er bestaan twee brochures onder denzelfden titel van: *De Tolquestie van het Zwolsche Diep toegelicht.*

De eene is van den heer Mr. *L. Oldenhuis Gratama*, waarvan door mij in de zitting van 21 Mei jl. hulde is gedaan, de andere is van de binnenschipperij van Zwolle, Hasselt, Zwartsluis, de Dedemsvaart, Meppel, Hoogeveen en de Smilde, in dit jaar uitgekomen te Amsterdam bij *P. N. van Kampen*, en het is uit naam der commissarissen van deze binnenschipperij, dat ik aan deze Kamer een exemplaar van dezelve aanbiede.

Bevat de brochure van den heer *Gratama* hoofdzakelijk een regtskundig betoog, dat de algemeene klagten tegen de zoo besprokene werken en tol op het Zwolsche Diep gegrond zijn, dit werkje, hetwelk een antwoord is op de *opmerkingen* door den heer ingenieur *van Diggelen* ter verdediging van dien tol geschreven, laat zich dienaangaande met geene regtskundige beschouwingen in, maar strekt deszelfs inhoud voornamelijk, om op eene duidelijke, bedaarde en bescheidene wijze aan te toonen, dat de zoogenaamde binnenschipperij bij gedachte werken geen belang, veelmin een dadelijk belang heeft, niet alleen, maar dat zij door die werken in spoed en veiligheid zeer veel heeft verloren.

De lezing van deze bladen heeft mij, als met de plaatselijke gesteldheid bekend, in mijne overtuiging bevestigd, dat de schrijvers zeer te regt en naar waarheid op bladzijde 5 verklaren, dat hetgeen nu aan het vaarwater, waarvan hier sprake is, gedaan is, het ongeschikter heeft gemaakt èn als vaarwater voor henlieden èn als waterlossing, en doe ik dan ook volgaarne hulde van dit boekje aan de Kamer.

De Vergadering besluit tot de plaatsing van dit boekwerkje in de boekerij der Kamer.

Te *Assen*, bij VAN GORCUM & COMP., Provinciale Drukkers.